

MODÜL 7

ÇATIŞMA ÇÖZME VE ARABULUCULUK BECERİLERİ

ÖĞRENCİ DESTEK PROGRAMI
ÖZELLİKLE KIZ ÇOCUKLARININ
OKULLULAŞMA ORANININ ARTIRILMASI
PROJESİ

© Bu modül, Özellikle Kız Çocuklarının Okullulaşması Oranının Artırılması Projesi kapsamında Öğrenci Destek Programının bir bölümü olarak hazırlanmıştır. Eğitim amacı dışında çoğaltılması, yayınlanması ve kopya edilmesi yasaktır.

Bu modül, L. YAKUT TEMÜROĞLU SUNDUR tarafından hazırlanmıştır.

Bu modül, formatör rehber öğretmenlerin verdikleri geribildirimler doğrultusunda yeniden gözden geçirilmiştir.

2012

BAŞLARKEN

Ergenler arasında en küçük meseleler ve anlaşmazlıklar genellikle büyümekte ve kavgalara sebep olabilmektedir. Ne yazık ki,

pek çok ergen çatışmalar ya da anlaşmazlıklar ortaya çıktığında kavgadan başka bir seçenek olmadığına inanmaktadırlar. Kimisi öfkesini kontrol edememekte, kimisi kavgadan çekilmenin zayıflık olduğunu düşünmekte, kimisi de gerçekten başka yol bilmemektedir. Maalesef şiddete başvurmalarının bir nedeni de toplumda var olan rol modelleridir. Çocuklar ailelerinde, okullarda, sokaklarda ve medya da yaşanan şiddete tanık olmakta ve şiddeti çözüm olarak öğrenmektedirler. Çatışmalar ve anlaşmazlıklar günlük hayatımızın parçasıdır. Ancak bunları şiddete başvurmadan çözebilmek bazı beceriler edinmeyi gerektirir. Çocuklarımıza çatışma çözme becerileri kazandırmanın, sadece kendilerine ya da arkadaşlarına yararı yoktur; aynı zamanda uzun dönemde şiddetsiz bir toplumun temellerinin atılmasına da katkıda bulunacaktır. Bu modül, çatışma çözme becerilerinin yanında öğrencilere arabuluculuk ve uzlaşma becerilerini de kazandırmayı hedeflemektedir.

MODÜL EYLEM PLANI

OTURUMUN AMAÇLARI

Öğrencilerin:

- Çatışmalara karşı olan tepkilerini fark etmelerini,
- Çatışmaların doğasını anlamalarını,
- Çatışma çözümünde rol modellerinin önemini anlamalarını
- Çatışma çözme, arabuluculuk ve uzlaşma becerilerini geliştirmelerini sağlamak

- ❑ Bu modülde yer alan ve uzun bir süreye gereksinim duyulan etkinliklerin iki ya da daha fazla oturumda uygulanması önerilmektedir. Bu yüzden etkinlikler için süre verilmemiştir.
- ❑ İlk oturuma burada verilen **Isınma** etkinliğiyle başlayın. Eğer grup çalışması yapıyorsanız her oturumun başında kısa bir ısınma etkinliği uygulayın.
- ❑ Oturumun konusunu açıkladıktan sonra **Açıklama/Tartışma** bölümünü kullanarak öğrencileri bilgilendirin.
- ❑ **Etkinlikleri** uygulayın ve değerlendirme sorularını mutlaka sorun.
- ❑ Birden fazla oturum yaptığınızda oturumlar arasında öğrencilere geçen oturumda öğrendikleri becerileri kullanıp kullanmadıklarını sorun.
- ❑ **Not:** Bu konu için İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programları'ndan da yararlanabilirsiniz.

. ISINMA OYUNU: SEN NASIL ÇÖZÜYORSUN?

AMAÇ: Öğrencilerin çatışmalara karşı olan kişisel tepkilerini fark etmelerini sağlamak

MALZEME: Dört büyük kağıt, tahta tebeşir/tahta kalem

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumumuzda sizlerle çatışma çözme becerilerinden bahsedeceğiz.
- Bazen arkadaşımızla bir şey yapmaya karar verirken ikimiz de farklı şeyler yapmak isteriz. Ya da bir arkadaşımıza bir derdimizi anlatmaya çalışırken o da bize kendi derdini anlatmaya başlar. Diyelim ki hafta sonu gezmeye gideceksiniz ve mavi kazağınızı giymeyi planladınız ama o gün kardeşiniz de aynı kazağı giymek istiyor. Bazen de arkadaşımızla fikir ayrılığımız olur. O bizim kabul ettiğimiz bir görüşü kabul etmez. Bazen de küçücük bir sözle başlayan bir şey büyüyerek kavgaya dönüşür. Böyle durumlarda ne olur? (Yanıtları alın). Çatışma yararlı değil mi? O halde çatışma ya da anlaşmazlık, farklı ihtiyaçlara ya da görüşlere sahip olduğumuzda ortaya çıkar ve hayatımızın bir parçasıdır. Önemli olan, şiddete yol açmadan çatışmayı çözebilmektir.
- (Dört büyük kâğıdın her birisine Tilki, Aslan, Kaplumbağa ve Kuş başlıklarını yazın ve duvara asın. Alternatif olarak tahtayı dörde bölüp bu hayvanların isimlerini başlık olarak yazabilirsiniz). Sizce bu hayvanlar çatışmalara ne tür tepkiler verirler? (Katılımcıların yanıtlarını alın ve her bir hayvanın altına madde madde yazın. Muhtemel yorumlar şunlar olacaktır):
 1. Tilki: yüzleşme, pazarlık yapma
 2. Aslan: Kavga, baskın çıkma
 3. Kaplumbağa: Korkma, saklanma
 4. Kuş: Başka bir yöne uçup gitme
- Şimdi sizlerden ayağa kalkmanızı ve size en yakın gelen tepkinin önünde durmanızı istiyorum. (Katılımcıların kendilerine yakın gelen tepkileri seçmelerine izin verin).
- Peki, şimdi tilkiler bir, aslanlar bir grup, kaplumbağalar bir grup ve kuşlar bir grup olsunlar. Her grup kendi arasında şu noktaları tartışacak:
 1. Çatışmaya ilişkin tepkinizden memnun musunuz?
 2. Çatışma konusunda neyi daha iyi yapmayı isterdiniz?(Grupların tartışmalarına izin verin).
- Hangi gruptan başlayalım? Neler buldunuz? (Grupların paylaşımlarına izin verin).

- ❑ Gördüğünüz gibi, hepimizin çatışmaya farklı bir biçimde tepki gösteriyoruz. Bazılarımız çatışmadan korkuyor, bazılarımız karşıımızdakiyle yüzleşiyor, bazılarımız kavgaya tutuşuyor ve bazılarımız da ortamı terk ediyoruz. Bunların haricinde bir de etkili bir biçimde çatışma çözümü var. Bundan sonraki oturumlarımızda çatışmayı nasıl etkili bir biçimde çözeceğimizi göreceğiz.
- ❑ Bu oturumu bitirmeden küçük bir etkinlik daha yapmak istiyorum. (Ayağa kalkıp sınıfın ya da odanın ortasında durun). Benim çatışmayı temsil ettiğimi varsayın. Şimdi genellikle çatışmaya nasıl tepki verdiğinizi düşünün, bu kişisel olarak yaşadığınız çatışmalar da olabilir ya da şahit olduğunuz çatışmalar da. Şimdi kendinizi bana yani çatışmaya göre kendinize bir yer seçin. Bunu, çatışmaya ya da anlaşmazlığa karşı olan ilk tepkinizi düşünerek yapın. Beden pozisyonunuzu, yüzünüzün baktığı yönü ve çatışmaya olan mesafenizi düşünerek yapın. Örneğin sık sık çatışma yaşıyorsanız o zaman bana yakın durmanız ve yüzünüzü bana dönmeniz lazım. Şimdi yerlerinizde kalmanızı istiyorum. Ben yerimden çıkıp herkesin yerini bir kağıda çizeceğim. (Kağıdın ortasına çatışma yazdıktan sonra, kimin nerede durduğunu işaretleyin. Bu alıştırmayı modül biterken bir kez daha yapın ve özellikle çatışmaya yakın olan öğrencilerin yerlerinin değişip değişmediğine bakın. Eğer kendilerini çatışmadan uzağa konuşturıyorlarsa bu, öğrendikleri çatışma becerilerini kullandıklarını ve çatışmadan uzak kaldıklarını gösterebilir).

AÇIKLAMA/TARTIŞMA

AMAÇ: Öğrencilerin çatışma kavramının doğasını anlamalarını sağlamak

MALZEME: Üzerlerinde “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” yazan üç A4 kağıdı.

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumumuzda sizlerle çatışmayı tartışacağız ve doğasını anlamaya çalışacağız.
- Bir etkinlikle başlayalım. (Oturumdan önce hazırladığınız kâğıtları yere belli aralıklarla koyun). Ben size bazı ifadeler okuyacağım. Siz de bu ifadelere ne kadar katıldığınızı ya da katılmadığınızı ifade eden kâğıtların arkasına geçeceksiniz. (Her maddeden sonra katılımcılara neden o seçeneği seçtiklerini sorun ve doğru cevabı açıklayın)
 - Anlaşmazlık ve tartışma her zaman kötüdür. (**Yanlış:** Tüm anlaşmazlık ve tartışmalar her zaman kötü değildir. Aslında sağlıklı bir biçimde ele alınırlarsa gelişmemize, farklı düşünme biçimi kazanmamıza ve işbirliğine yol açarlar).
 - Çatışmalar insanların ya da grupların farklı ihtiyaçlara, görüşlere ve değerlere sahip olmalarından dolayı ortaya çıkar. (**Doğru:** Bu aynı zamanda çatışmanın tanımlarından birisidir).
 - İnsanlar anlaşmazlıklarda çok öfkelendikleri için kendilerini kontrol etmelerinin bir yolu yoktur. (**Yanlış:** Pek çok kişi böyle düşünür ama öfkenin kontrolü mümkündür ve öğrenilebilen bir beceridir).
 - Tartışmalar bizi geliştirebilir. (**Doğru:** Karşımızdakini aktif bir biçimde dinlediğimiz ve öfkemize hakim olduğumuz sürece her zaman için tartışmalardan öğreneceğimiz yeni şeyler vardır. Aynı şekilde karşımızdaki kişiler de bizden öğrenebilirler).
 - Anlaşmazlıklardan doğan kavgalardan kaçmak zayıflık belirtisidir. (**Yanlış:** Gençlerin bir bölümü böyle düşünse de anlaşmazlığın çok doğal olduğunu kabul edip, bunu fiziksel kavgaya dönüştürmemek en iyisidir. O yüzden çatışma çözme becerilerini kullanarak kavgadan kaçınmak korkaklık ya da zayıflık değil, aksine sağduyulu ve akıllıca bir davranıştır).
 - Yakın arkadaşlıklar arasında anlaşmazlıklar ya da çatışmalar olmaz. (**Yanlış:** Yakın arkadaşların da ihtiyaçları, fikirleri ve değerleri zaman zaman çatışabilir. Önemli olan bu çatışmaları etkin bir biçimde çözebilmektir).
 - Çatışmaları etkili bir biçimde çözmek mümkündür. (**Doğru:** Bizim de önümüzdeki oturumlarda öğreneceğimiz gibi çatışmaları etkili bir biçimde çözmek mümkündür).

KÜÇÜK SINIFLAR İÇİN

AKIŞ:

- (A4 kağıtlarının üzerine gülen bir yüz yaparak Evet, diğerine kararsız bir yüz yaparak Bilmiyorum, üçüncüye asık bir yüz yaparak Hayır yazın. Bunlar sizin oylama kağıtlarınız.

- Bu oturumumuzda sizlerle çatışmayı tartışacağız ve doğasını anlamaya çalışacağız. Bir etkinlikle başlayalım. (Oturumdan önce hazırladığınız kâğıtları yere belli aralıklarla koyun). Şimdi sizlere bazı cümleler okuyacağım. Eğer okuduğum cümlenin doğru olduğunu düşünüyorsanız gülen yüz resminin olduğu “Evet” sırasına geçeceksiniz. Eğer yanlış olduğunu düşünüyorsanız asık surat resminin olduğu “Hayır” sırasına geçeceksiniz. Eğer doğru ya da yanlış olduğuna karar veremediyseiz kararsız yüzün olduğu “Bilmiyorum” sırasına geçeceksiniz. (Her maddeden sonra katılımcılara neden o seçeneği seçtiklerini sorun ve doğru cevabı açıklayın)
 - İhtiyaçlarımız ya da görüşlerimiz başkalarından farklı olduğunda çatışma yaşayabiliriz.(**Doğru:** Bu çatışmanın tanımlarından birisidir).
 - Anlaşmazlık ve tartışma her zaman kötüdür. (**Yanlış:** Tüm anlaşmazlık ve tartışmalar her zaman kötü değildir. Aslında sağlıklı bir biçimde ele alınırlarsa gelişmemize, farklı düşünme biçimi kazanmamıza ve işbirliğine yol açarlar).
 - Eğer bir anlaşmazlık yaşarsak çok öfkelenebilir ve öfkemizi kontrol edemeyebiliriz. **Yanlış:** Pek çok kişi böyle düşünür ama öfkenin kontrolü mümkündür ve öğrenilebilir bir beceridir).
 - Eğer anlaşmazlık nedeniyle kavgadan kaçarsak korkak olduğumuzu düşünürler. .(**Yanlış:** Kavgadan kaçınmak korkaklık ya da zayıflık değil, aksine akıllı bir davranıştır)
 - Yakın arkadaşlıklar arasında anlaşmazlıklar ya da çatışmalar olmaz.(**Yanlış:** Yakın arkadaşların da ihtiyaçları ve fikirleri zaman zaman çatışabilir. Önemli olan bu çatışmaları etkin bir biçimde çözebilmektir).
 - Çatışmaları çözebiliriz ((**Doğru:** Bundan sonraki oturumlarda bunu göreceğiz).

ETKİNLİK 1: ROL MODELLERİMİZ

AMAÇ: Öğrencilerin çatışma çözümünde rol modellerin rolünü kavramalarını sağlamak

MALZEME: Katılımcı sayısı kadar Uygulama Sayfası 1

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumumuzda çatışma çözümünde rol modellerin önemini konuşacağız.
- Şimdi sizlere bir uygulama sayfası vereceğim, sonra yanıtlarınızı tartışacağız (Uygulama Sayfası 1'i dağıtın ve doldurmaları için zaman verin).
- Kim başlamak ister? (Katılımcıların sunumlarını dinleyin). Peki diğerleri ne düşünüyor? Hepiniz arkadaşınızın fikrine katılıyor musunuz?
- Televizyonda gördüğünüz ve uygun bir biçimde ele alınmayan bir çatışma örneği verebilir misiniz? (Katılımcıları yanıtlarını alın). Peki, bu örneklerden birisini canlandıralım. Kimler gönüllü olmak ister? (Canlandırmadan sonra şu soruları tartışın):
 - Neler hissettiniz?
 - Bu sizin çatışma biçiminize benziyor mu yoksa farklı mı?
 - Farklıysa siz çatışmaları nasıl ele alıyorsunuz?
- (Katılımcılarla şu soruları tartışın):
 - Çatışmaları yapıcı bir biçimde çözen birisini tanıyor musunuz?
 - Neler yapıyor ve söylüyor?
- Televizyonda ya da gerçek hayatta çatışmaların yapıcı bir biçimde ele alındığı bir örnek verebilir misiniz? Peki, bu örneklerden birisini canlandıralım. Kimler gönüllü olmak ister? (Canlandırmadan sonra şu soruları tartışın):
 - Neler hissettiniz?
 - Bu sizin çatışma biçiminize benziyor mu yoksa farklı mı?
 - Farklıysa siz çatışmaları nasıl ele alıyorsunuz?

UYGULAMA SAYFASI 1: ROL MODELLERİMİZ

TELEVİZYONDA EN SEVDİĞİNİZ KARAKTER KİM? NEDEN?

BU KARAKTER ÇATIŞMALARINI NASIL ÇÖZÜYOR?

SEVDİĞİNİZ KARAKTERİN ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMİNİ ONAYLIYOR MUSUNUZ? NEDEN?

ETKİNLİK 2: ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMLERİ 1

AMAÇ: Öğrencilerin farklı çatışma yaklaşımlarını ve kazan-kazan yaklaşımının gerektirdiği becerileri fark etmelerini sağlamak

MALZEME: Tahta –tebeşir/ tahta kalemi, katılımcı sayısının yarısı kadar Uygulama Sayfası 2'nin çıktısı

KİMLER İÇİN: 5. sınıf ve üstü.

AKIŞ:

- Bu oturumda farklı çatışma yaklaşımlarından ya da tarzlarından bahsedeceğiz.
- Sizce iki taraf arasındaki çatışmanın bir şekilde son bulmasının kaç olası yolu vardır? (Katılımcıların yanıtlarını alın). (Tahtaya A ve B harfleri yazın) Farz edelim ki A ve B bir çatışmanın iki tarafı. Aralarındaki çatışmada:
 1. **Olasılık:** A kazanır; B kaybeder ya da B kazanır, A kaybeder. Tek bir tarafın kazandığı, diğerinin kaybettiği çatışma yaklaşımı.
 2. **Olasılık:** A kaybeder; B de kaybeder. Hiçbir tarafın kazanmadığı ya da iki tarafın da kaybettiği durumdur.
 3. **Olasılık:** A biraz kazanır, biraz kaybeder. B biraz kazanır, biraz kaybeder. Her iki tarafın da istediklerinin bir kısmını elde ettikleri ve bir kısmından vazgeçtikleri durumdur. Uzlaşma olarak da bilinir. Bazıları bunun da kazan-kazan durumu olarak kabul eder.
 4. **Olasılık:** Her iki tarafın da kazandığı durum. Kazan-kazan durumudur. Her iki taraf beraberce çözümler üreterek sorunu çözerler; böylece iki taraf da istediğini alır.
- Hatırlarsanız daha önce yaptığımız ısınma etkinliğinde çatışma çözümünden bahsederken bazı hayvanların yaklaşımından bahsetmiştik. Şimdi sizlere bir uygulama sayfası dağıtacağım. Önce dört kişilik gruplar oluşturalım (Her gruba Uygulama Sayfası 2'yi dağıtın) Sizden istediğim çatışma çözme biçimlerine ve hayvanlara bakarak, bu çatışma çözme biçimlerini kullanan kişilerin nasıl davranışlarda bulunacaklarını bulmanız.
- Hangi grup başlamak ister? (Katılımcıların yanıtlarını alın; gerekiyorsa bilgileri siz tamamlayın).

- Kazan-kazan haricindeki diğer yaklaşımların ne tür sakıncaları olabilir? (Yanıtları alın ve aşağıdaki bilgileri verin):
1. Eğer çatışmaları güç kullanarak çözmeye çalışırsak karşıımızdaki kişiyi incitir ve korkuturuz. O zaman istediğimizi diğerleri üzerinde baskı kurarak ya da zorbalık davranışları göstererek elde etmeye başlarız ki, bu da hiçbir şekilde kabul edilemez bir durumdur.
 2. Peki, sürekli pes ettiğimizde ya da kaçındığımızda neler olur? Bir süre sonra kendimize olan güvenimizi kaybederiz. Sürekli kaygılanır ve kendimiz hakkında olumsuz hisler beslemeye başlarız.
 3. Uzlaşmak, kazan-kazan durumundan sonra ki en iyi çözümdür. Ancak iki tarafta tam olarak istediğini elde edemediği için biraz kırgınlık duyguları yaşanabilir.

UYGULAMA SAYFASI 2: ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMLERİ

ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMLERİ	HAYVANLAR	BU ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMLERİNİ KULLANAN KİŞİLERİN DAVRANIŞLARI
ZORLAMAK, GÜÇ KULLANMAK (Kazan-Kaybet)	Köpek balığı, boğa, aslan	
PES ETMEK (Kazan-Kaybet)	Ayıcık, deniz anası, bukalemun, oyuncak ayı	
KAÇINMAK (Kazan-kaybet)	Kaplumbağa, deve kuşu, kuş	
UZLAŞMAK (Biraz kazan- biraz kaybet)	Tilki, zebra	
SORUNU ETKİN BİR BİÇİMDE ÇÖZMEK (Kazan-kazan)	Yunus, baykuş	

UYGULAMA SAYFASI 2: ÇATIŞMA BİÇİMLERİ (CEVAPLAR)

ÇATIŞMA BİÇİMLERİ	HAYVANLAR	DAVRANIŞLAR
ZORLAMAK, GÜÇ KULLANMAK	Köpek balığı, boğa, aslan	Tartışır, bağırır, tehdit eder, kendi fikrini zorla kabul ettirmek için mantığını kullanır. “Kontrol benim elimde”
PES ETMEK	Ayıcık, deniz anası, bukalemun, oyuncak ayı	Kavgayı önler, diğerlerini memnun etmeye çalışır. “Pes ediyorum”
KAÇINMAK	Kaplumbağa, deve kuşu, kuş	“Çatışma istemiyorum” der. Dikkati başka bir yere çekmeye, konuyu değiştirmeye çalışır, odayı terk eder ya da ilişkiyi bitirir. “Burayı terk ediyorum”
UZLAŞMAK	Tilki, zebra	İsteklerinin bir kısmından vazgeçer, karşı tarafın da vazgeçmesini bekler. “Ortada buluşalım”
SORUNU ETKİN BİR BİÇİMDE ÇÖZMEK	Yunus, baykuş	Herkesin istediğini elde etmesi için çözümler bulur. “İkimiz de kazanalım”

ETKİNLİK 3: ÇATIŞMA ÇÖZME BİÇİMLERİ 2

AMAÇ: Öğrencilerin farklı çatışma yaklaşımlarını ve kazan-kazan yaklaşımının gerektirdiği becerileri fark etmelerini sağlamak

MALZEME: Yok

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumda çatışma çözme biçimlerine ilişkin örnekleri tartışacağız.
- Şimdi sizlere bazı durumlar okuyacağım. Bana bu durumlarda hangi yaklaşımın kullanıldığını söyleyeceksiniz.
 - 1. Durum:** Bayram'la Veysel okulun bahçesinde top oynamaktadırlar. Bir süre sonra hangisinin kaleci olacağı konusunda tartışmaya, hatta bir süre sonra itişip kakışmaya başlarlar. Onları bir süredir izleyen nöbetçi öğretmen gelir ve "Madem bir oyun kavgaya etmenize yol açıyor, o zaman siz de oynamayın" der ve toplarını alıp gider.
 - Bu çatışma hangi durumla son bulmuştur? (Kaybet-kaybet ya da kazanan yok, çünkü iki taraf da kaybetmiştir).
 - Sorunu nasıl çözebilirlerdi? (Sırayla kaleci olabilirlerdi ya da yazı-tura atabilirlerdi)
 - Hiç kaybet-kaybet ya da kazanan yok durumu yaşadınız mı? Ne oldu? Ne hissettiniz?
 - 2. Durum:** Nur ile Sema iki yakın arkadaşlar. Birbirlerinden habersiz ikisi de sınıf başkanı olmak istiyorlar. Öğretmen kimin aday olmak istediğini soruyor. Sema, Nur'un da el kaldırdığını görünce aday olmaktan vazgeçiyor.
 - Bu çatışma hangi durumla son bulmuştur? (Kazan-kaybet ya da pes etmek, çünkü Sema kendi isteğinden vazgeçmiştir).
 - Sorunu nasıl çözebilirlerdi? (İkisi de aday olabilirdi).
 - Hiç Kazan-kaybet durumu ya da pes ettiğiniz bir durum yaşadınız mı? Ne oldu? Ne hissettiniz?

3. **Durum:** Fırat'la Murat iki kardeşler. İkisi de birbirinin kıyafetlerini giyiyorlar. Bir sabah ikisi de aynı kazağı ve pantolonu giymek istiyorlar. Uzun bir pazarlıktan sonra Fırat kazakla başla bir pantolon, Murat da pantolonla başka bir kazak giymeyi kabul ediyor.
- Bu çatışma hangi durumla son bulmuştur? (Bu uzlaşma, yani biraz kazan ve biraz kaybet durumudur, çünkü her iki taraf da istediğinin bir kısmını almış, bir kısmından da vazgeçmiştir).
 - Hiç biraz kazan- biraz kaybet, yani uzlaşmak durumunda kaldığınız bir durum yaşadınız mı? Ne oldu? Ne hissettiniz?
4. **Durum:** Bir grup arkadaş hafta sonu buluşuyorlar ama ne yapacaklarına karar veremiyorlar. İçlerinden bazıları sinemaya gidelim derken, diğerleri bir yerde oturmak ve sohbet edip çay içmek istiyorlar. Tam tartışmaya başlayacakken içlerinden biri "Zamanımız var. Neden ikisini de yapmıyoruz?" diyor.
- Bu çatışma hangi durumla son bulmuştur? (Kazan-kazan, çünkü her iki taraf da istediğini almıştır).
- Hiç kazan-kazan durumu yaşadınız mı? Ne oldu? Ne hissettiniz?

ETKİNLİK 4: HEPİMİZ KAZANALIM

AMAÇ: Öğrencilerin çatışma çözümünde kazan-kazan yöntemi konusunda beceri kazanmalarını sağlamak

MALZEME: Tahta-tebeşir/tahta kalemi, Uygulama Sayfası 3'ün bir çıktısı

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumumuzda geçen oturumda bahsettiğimiz yöntemlerin uygulamasını göreceğiz.
- Aslında bir çatışma yaşadığımızda biz aynı zamanda nasıl tepki göstereceğimize ilişkin bir karar da veririz öyle değil mi? Yani bir seçim yaparız. Eğer kötü kararlar verirsek kazan-kaybet ya da kaybet-kaybet durumu yaşarız. Diğer yandan iyi kararlar verirsek uzlaşma ya da kazan-kazan durumu yaşarız. Örneğin biz bir çatışmada öfkemize kapılırsak, yani öfkelenmeyi seçersek o çatışmayı sağlıklı bir biçimde çözmemize imkân yoktur. Diğer yandan elimizden geldiğince sakin kalmayı seçersek o zaman çözüm yollarına da ulaşabiliriz.
- Kazan-kazan durumunda bazı becerilerimizi kullanmamız gerekir. Nedir bu beceriler? (Yanıtları alın). Sizlerin de ifade ettiği gibi aktif dinleme, empati kurabilme, duygularımızı kontrol edebilme.
- Şimdi üç gruba ayrılalım. Her gruba bir durum vereceğim. Her grup önce durumu tartışacak. Sonra da role uygun olarak iki gönüllü seçecek. Önce kazan-kaybet ya da kaybet-kaybet durumunu bize göstereceksiniz. Ben değiştir dediğim andan itibaren kazan-kazan durumuna geçeceksiniz.
- (Sunumlar bittikten sonra şu soruları tartışın):
 - Neler hissettiniz?
 - Nasıl çözüme ulaştınız? Adım adım anlatın. (Bu arada tahtaya söyledikleri adımları yazın, eksik kalan yerleri siz tamamlayın).
 - Bu durum sizin başınıza gelseydi, siz nasıl çözerdiniz?
 - Kazan-kazan çatışma çözme yöntemini bundan sonra uygulamayı düşünüyor musunuz?

KAZAN-KAZAN YÖNTEMİNİN ADIMLARI

1. Öncelikle birkaç kez derin nefes alın ve kendinizi sakinleştirin.
2. Her iki taraf da karşınızdakini suçlamadan, hakaret etmeden ve sözünü kesmeden duygularını ve sorunu nasıl gördüğünü anlatsın. Örneğin: “Kantinde bana yerimden kalk diye bağırman beni çok kırdı. Ben senin orada oturduğunu bilmiyordum ki”
3. Birbirinizi doğru anlayıp anlamadığınızı kontrol edin. Örneğin: “Yani sen o kitabı bana temelli vermediğini mi söylüyorsun” gibi.
4. Her iki taraf da sorunun ortaya çıkmasındaki rollerinin ne olduğunu görüp kabul etsin. Örneğin: “Haklısın, ben her şeyin çok iyi olmasını istiyorum. Aslında sen de ödev için bir şeyler yapmıştın” gibi.
5. Kazan-kazan çözümü bulmak için fikir üretin ve her iki tarafın da memnun olduğu bir çözümde anlaşın. Örneğin: “Ödev için işbölümü yapıp sonra yaptıklarımızı gözden geçirelim mi?”
6. Birbirinizi takdir edin, gerekiyorsa birbirinizden özür dileyin.

UYGULAMA SAYFASI 3: ÇATIŞMA ÇÖZME

Süleyman'la Hüseyin aynı sınıfa gidiyorlar. Hüseyin, Süleyman'ın bir kitabını ödünç almış. Birkaç hafta sonra Süleyman kitabını geri istiyor. Hüseyin birkaç gün sonra kitabı bulamadığını söylüyor. Süleyman da Hüseyin'den aynı kitabı satın almasını istiyor. Ama Hüseyin, Süleyman'a kitabı kendisinin verdiğini ve "al sende kalsın" dediğini iddia ediyor.

Neşe ile İrfan beraber bir ödev yapmak üzere öğretmen tarafından görevlendiriliyorlar. Ama birkaç gün sonra aralarında çok büyük bir kavga çıkıyor ve artık beraber çalışmak istemedikleri için öğretmene gidiyorlar. İrfan, Neşe'yi yaptığı hiçbir şeyi beğenmemekle suçluyor. Neşe de İrfan'ı tüm ödevi onun başına yıktığı için suçluyor. Öğretmen ikisini de dinliyor ve onlara "Bu noktadan sonra hiç kimseyi size eş olarak bulamam. Gidin bir anlaşma yolu bulun yoksa ikiniz de zayıf alırsınız" diyor.

Merve kantinde arkadaşlarıyla oturuyor. Simit almak için kalktığında Gizem onun yerine oturuyor. Merve döndüğünde Gizem'e kalkmasını, çünkü orasının onun yeri olduğunu söylüyor. Gizem de ona orasının geldiğinde boş olduğunu ve kantin sandalyesinin kimsenin malı olmadığını söylüyor. İş çıkırından çıkıyor ve iki arkadaş bağırarak ve birbirlerine hakaret ederek kavga etmeye başlıyor.

ETKİNLİK 5: ARABULUCULUK

AMAÇ: Öğrencilerin çatışma çözümünde arabuluculuğun önemini kavramalarını sağlamak

MALZEME: Katılımcı sayısı kadar Uygulama Sayfası 4

KİMLER İÇİN: 5. Sınıf ve üstü

AKIŞ:

- Bu oturumumuzda arabuluculuğu konuşacağız. Bazen iki kişi çatışma yaşarken, çatışmayı çözmeye yardımcı olmak için üçüncü bir kişiye ihtiyaç duyulur. İşte bu kişiye arabulucu denir. Peki, bir çatışmada arabulucu neden önemlidir? (Yanıtları alın, gerekirse ekleme yapın):
 - Arabulucu olmadan sorun daha da kötüye gidebilir.
 - İki taraf da çok öfkeliyse birbirlerine fiziksel ve duygusal olarak zarar verebilirler.
 - İki taraf da soruna dâhil olduğu için objektif olamazlar.
 - Çözüm yolunu göremeyebilirler.
- İyi bir arabulucunun hangi becerilere sahip olması gerekir sizce?
 - Aktif dinleme,
 - Empati,
 - Uygun yerde uygun soruları sorma becerisi,
 - Problem çözme
- Şimdi bana iki gönüllü lazım. Birisi anne, birisi de onun odasını toplamayan oğlu olsun. (Gönüllüleri seçin). Aranızdaki çatışmaya arabuluculuk yapmam için bana gelmişsiniz. Biraz düşünün neler söyleyeceğinizi. Hazır olduğunuzda başlayalım. Sizlerde dikkatlice izleyin. Sonra tartışacağız. (Anne ve oğlun tartışmasını dinlerken aşağıdaki adımları uygulayın).

ARABULUCULUĞUN TEMEL ADIMLARI**1. ADIM: TARAFLARI İŞBİRLİĞİNE DAVET EDİN**

- Öncelikle tarafların çözüm bulmak için orada bulduklarından emin olun. Her iki tarafın da çözüm bulma konusunda anlaşmalarını sağlayın.
- Her iki tarafı da sakin olmaya çağırın.

2. ADIM: KURALLARI BELİRLEMEK

- Karşılıklı suçlamalara girmeyeceğiz.
- Birbirimizin görüşlerine saygılı olacağız.
- Birbirimizin sözünü kesmeyeceğiz.

- Sesimizi yükseltmeyeceğiz.
- Dürüst olacağız.
- Her iki taraf için de kabul edilebilir, adil bir çözüm bulacağız.

3. ADIM: KAZAN-KAZAN ÇÖZÜMÜ İÇİN YOL GÖSTERMEK

- Her iki taraf da soruna ilişkin duygularını ve bakış açısını dile getirir.
- Her iki taraf da birbirini doğru anlayıp anlamadığını kontrol eder.
- Her iki taraf da sorunun ortaya çıkmasındaki rollerinin ne olduğunu söyler.
- Beraberce kazan-kazan çözümü bulmak için fikir üretirler ve her iki tarafı da memnun eden bir çözümde uzlaşırlar.
- Birbirlerini takdir ederler, gerekirse özür dilerler.

Önemli not: Bir arabulucu olarak sadece dinleyin, asla çözüm üretmeyin. Çözümü kendilerinin bulması çok önemlidir.

- Neler gözlemlediniz? Nasıl başladık? Sonra neler oldu? Hiç çözüm önermediğimi fark ettiniz mi? Bir önceki oturumda yaptığımızdan ne farkı var? Burada kurallar koyduk değil mi? (Katılımcıların yanıtlarını alın).
- (Başka gönüllülerle başka durumlar üzerinde çalışın. Öğrencilerin de arabulucu olmalarını sağlayın. Ele alacağınız durumları öğrencilerle beraber belirleyin. Bunlar öğrencilerin yaşadıkları gerçek sorunlar da olabilir).
- Hatırlar mısınız sizinle ilk oturumda bir etkinlik yapmıştık, şimdi bir kez daha onu yapmak istiyorum. (Ayağa kalkıp sınıfın ya da odanın ortasında durun). Benim çatışmayı temsil ettiğimi varsayın. Şimdi kendinizi çatışmaya göre nerede ve nasıl konumlandırmak istersiniz? Herkes yerinde kalsın ben bir kez daha sizin yerlerinizi kâğıda çizeceğim. (Kâğıdın ortasına çatışma yazdıktan sonra, kimin nerede durduğunu işaretleyin ve farklılıklar varsa öğrencilere paylaşın). Bakmak ister misiniz? Bu ilk oturumdaki yerleriniz, bu da son oturumdaki.
 - Farkı görebiliyor musunuz?
 - Bu fark neden kaynaklandı sizce?
 - Artık çatışmaları etkin bir biçimde çözebileceğinize inanıyor musunuz?